

Лексикон образовних термина (2014). Београд: Учитељски факултет.

Методичка теорија и пракса број 2/2020

УДК:37

Стр. 285–286

ЈЕЗИЧКЕ ИГРЕ

Невена Хаџи Јованчић

ЛИКОВНИ МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ – технички елементи неопходни у процесу изведбе ликовног дела. Техника (од грч. *tehne* – вештина) представља начин изведбе у односу на материјал, а често и назив добија према материјалу којим је дело изведено (пастел, темпера, скулптура у камену итд.). – Традиционални *л. м. и њ.* групишу се и деле према области ликовног изражавања, тако да постоје → **цртачки материјали и технике**, → **сликарски материјали и технике**, → **вајарски материјали и технике** и → **графички материјали и технике**, као и материјали у → **архитектури**. – Међутим, *л. м. и њ.* можемо посматрати и у односу на својства материјала у процесу израде ликовног дела, па разликујемо директне и индиректне технике. Директне ликовне технике су оне код којих се дело одмах ствара у коначном материјалу, док су индиректне оне код којих уметник током неколико фаза израде добија дело, обично технички захтевније (било због природе материјала или због природе самога процеса). Све ликовне технике у → **сликарству** и → **цртању** су директне: уметник од изабраног материјала своје дело одмах ствара у коначном облику (темпера, гваш, акварел, цртеж угљеном, оловком, крејоном итд.); у → **вајарству**, ликовне технике могу бити и директне и индиректне, што најчешће зависи од природе материјала. Директне су све вајарске технике рада у тврдим материјалима: класање камена, тесање дрвета, тј. вајар своје дело ствара директно, у коначном материјалу и облику. Осим ових, директна техника је и када се скулптура заваривањем (металних плоча или делова), грађењем од делова (дрвета, пластике, комбинованим материјалима) склапа у тродимензионалну композицију. Индиректне технике у вајарству су оне у којима се ради у меким материјалима, јер се коначно дело добија из неколико фаза. Иако вајањем / обликовањем меког материјала (глине, вајарског пластелина, воска итд.) вајарско дело настаје у свом коначном облику у уметничком смислу, оно се не може трајно одржати већ га је неопходно додатно обрадити или пренети у неки други трајнији материјал. Рецимо, најпопуларнији вајарски материјал – глина, мек је и лако се обликује, вајарима пружа могућност брзих промена и варирања израза, али није трајан: неотпоран је на воду, а када се суши, склон је пуцању и осипању, тако

да се мора пренети у неки други материјал или термички обрадити (→ **теракота**). Стога су, због процеса израде, дакле у техничком смислу, вајарске технике у неким материјалима индиректне – моделовање (вајање, обликовање) самог вајарског дела прва је фаза: израђује се модел који ће ливењем, путем калупа, бити верно пренет у неки трајнији материјал (гипс, бронза, алуминијум, полиестерска смола, бетон итд.). У → **графици** нема директних техника јер је графика уметност штампања и умножавања, тј. добијања већег броја отисака. Под штампањем се овде не мисли на масовну производњу комерцијалних производа – књига, новина, текстила итд. – већ на штампање ауторске графике, тј. оригинално стварање уметника графичара, подложно различитим врстама експериментисања током самога процеса рада, и у којој уметник сам штампа целокупан свој тираж.

Када посматрамо примену традиционалних и/или професионалних *л. м. и њ.* у настави, руководимо се превасходно критеријумом безбедности. Многи материјали који се употребљавају у професионалној уметности опасни су, алатке неподатне, а процеси сложени. Стога се, имајући у виду претходно, од професионалних *л. м. и њ.* у школи, у свом изворном облику, могу примењивати сви цртачки материјали и технике (оловка, пастели, туш и перо, угљен итд.), сликарски материјали и технике, као што су: темпера, гваш, акварел, тј. они код којих је растварач вода, као и поступци попут колажа, зграфита итд. Међутим, уљане боје и слични материјали, који користе хемијске раствараче и поседују отровне пигменте, нису подесни за рад с децом; као и неке традиционалне декоративне сликарске технике, због техничке сложености (нпр.: мозаик, витраж). Од вајарских материјала и техника у школи се могу употребљавати углавном меки материјали за обликовање, а од графичких техника линорез, и то у старијим разредима. Због сложених техничких захтева бројни материјали и технике који се користе у вајарству и графици у изворном се облику ретко могу примењивати у школи. Стога, да би се ученицима приближили процеси израде скулптуре и графике, најчешће се примењују → **алтернативни ликовни поступци и материјали**.

Лит.: Н. Бркић, *Технолојија сликарства, вајарства и иконографија*, 1973; R. Mayer, *The Artist's Handbook of Materials and Techniques*, 1940, 1991.